

Predavanja za predmet

Odrezavanje I (3. letnik UNI)

Tehnologija odrezavanja (2. letnik VSŠ)

Odrezovalni postopek:

VRTANJE

KATEDRA ZA
MENEDŽMENT
OBDELOVALNIH
TEHNOLOGIJ

Laboratory za
odrezavanje

Vrtanje...

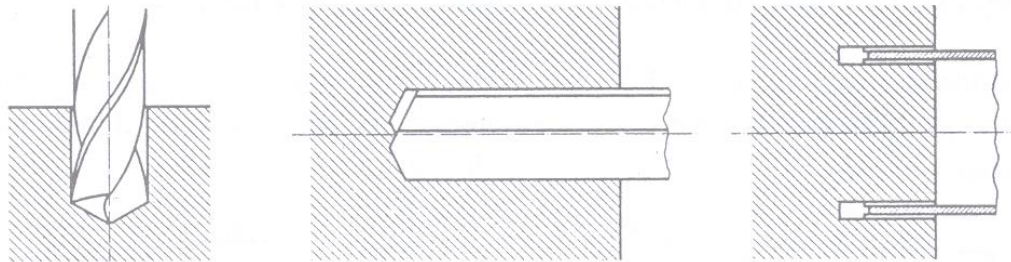
---

je neprekinjen postopek odrezovanja običajno z dvorezilnim orodjem – svedrom. Orodje opravlja glavno gibanje s tem ko se vrti in premočrtno gibanje s tem ko se premika premočrtno v smeri svoje osi.

Vrtanje...

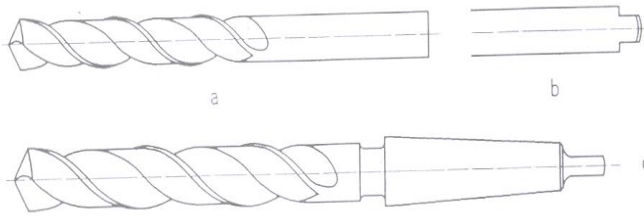
❖ Vrtanje rabimo za izdelavo izvrtin (vrtanje v polno) ali za razširjanje že obstoječih izvrtin

- **Navadno vrtanje** (globina vrtanja ni večja od $5 \cdot d$, uporabljamo vijačne svedre z dvema enakima reziloma. Natančnost in kakovost površine je slaba)
- **Globoko vrtanje** (za zelo globoke izvrtine, uporabljamo posebna, običajno enorezilna orodja z nesimetričnim rezilom)
- **Vrtanje z jedrom** (izrežemo samo ozek zunanji pas izvrtine, v sredini ostane jedro, ki ga je mogoče še uporabiti. Uporabljamo cevne svedre, ki omogočajo tudi vrtanje v velike globine. Lahko izrežemo tudi velike okrogle dele.)

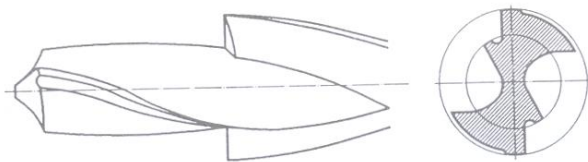
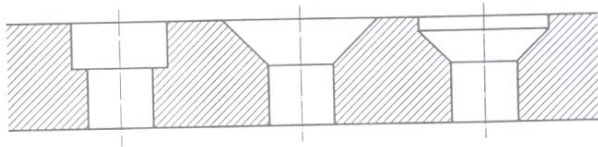

Vrtanje

Svedri...

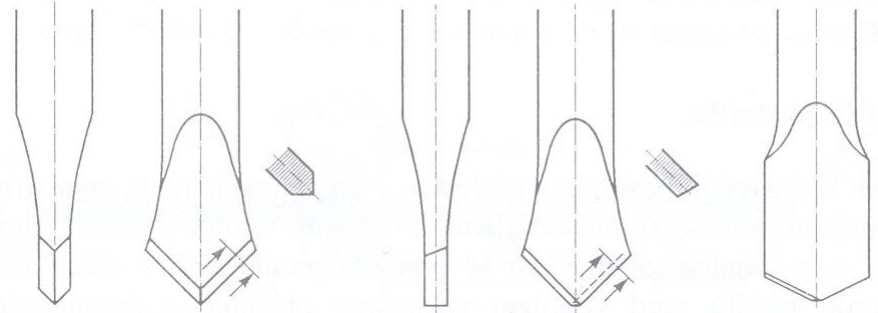
Vijačni sveder – praktično za vse materiale, valjasto držalo, večji premeri imajo držalo Morse

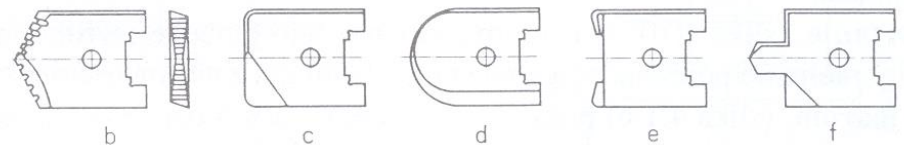
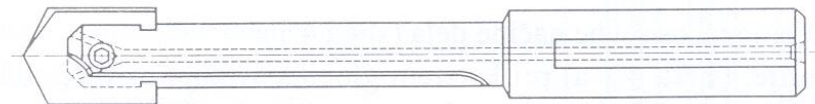
Stopničasti sveder

Centrirni sveder

Koničasti svedri – najstarejša izvedba, neugoden cepilni kot, uhajanje v stran

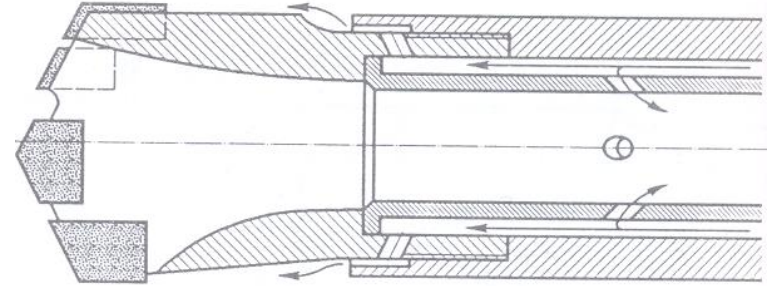
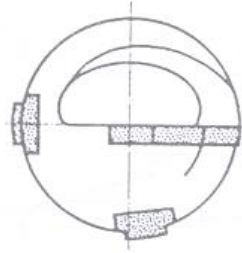
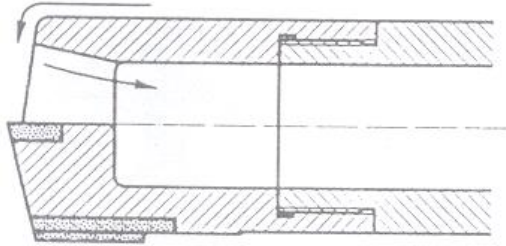

Koničasti svedri z vstavljenim rezilom

- a - navadno vrtanje, posnemanje robov,
- b - prekinjena rezalna robova, za večje premere,
- c - za slepe izvrtine z ravnim dnom,
- d - profilna ploščica z zaokroženim rezilom,
- e - ploščica za fino grezenje,
- f - kombinirano vrtanje in profilno grezenje - stopničaste izvrtine

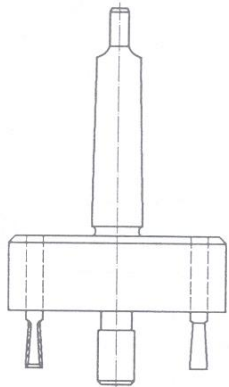
Vrtanje

Svedri...

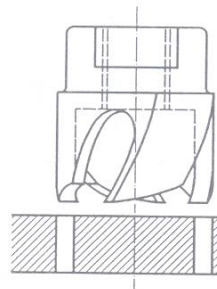

BTA sveder za globoko vrтанje – sestavljen iz glave in držala (spoj ima navoj, kar omogoča zamenjavo izrabljene glave). Dovajanje hladilne tekočine skozi prostor med obodom svedra in izvrtino, puščica kaže pot odrezkov. Tlak tekočine 40 barov

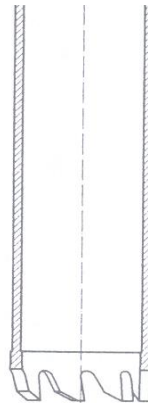
Ejektorski sveder za globoko vrтанje – dva rezilna robova, vsako rezilo je sestavljeno iz dveh ploščic. Vsaka ploščica je drugačne oblike. Dovajanje hladilne tekočine - puščica kaže pot hladilne tekočine.

Glava z dvema nožema in centrirnim čepom za izrezovanje plošč

Kronski sveder

Cevni sveder za globoko vrтанje

Vrtanje

Rezalne sile pri vrтанju

Glavna sila F_c

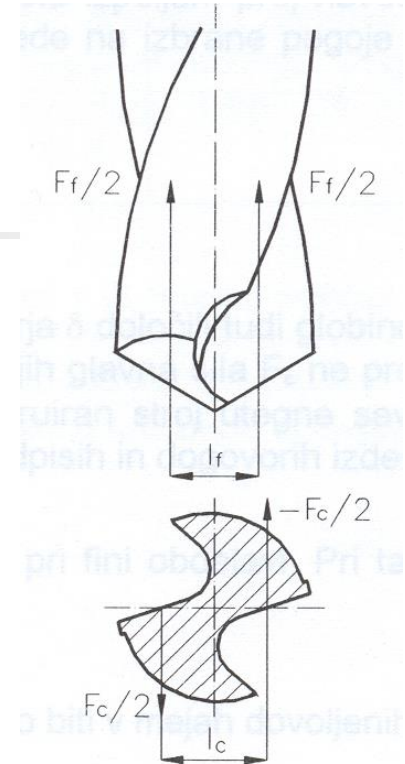
$$\frac{F_c}{2} \text{ in } -\frac{F_c}{2}$$

Odrivna sila F_p

$$\frac{F_p}{2} \text{ in } -\frac{F_p}{2}$$

Podajalna sila F_f

$$\frac{F_f}{2} \text{ in } -\frac{F_f}{2}$$

Moment glavne sile

$$M_c = \frac{F_c}{2} \cdot l_c \quad \Rightarrow \quad M_c = \frac{F_c \cdot d}{4}$$

$$l_c = \frac{d}{2}$$

- Obe podajalni sili se seštevata in se navzven kažeta kot ena sama F_f
- Obe odrivni sili se pri pravilno simetrično nabrušenem svedru uničujeta, torej je $F_p=0$

Rezalna sila pri vrтанju v polno

$$F_c = k_{c1x1} \cdot \frac{d}{\sin \frac{\varphi}{2}} \cdot h^{1-z}$$

$$F_f = k_{f1x1} \cdot \frac{d}{\sin \frac{\varphi}{2}} \cdot h^{1-y}$$

$$h = \frac{f}{2} \cdot \sin \frac{\varphi}{2} \text{ [mm]}$$

F_c = glavna sila [N]

F_f = podajalna sila [N]

k_{c1x1} – koeficienta Kienzlejeve enačbe za glavno silo [N/mm²]

k_{f1x1} – koeficienta Kienzlejeve enačbe za podajalno silo [N/mm²]

h – debelina odrezka [mm]

φ – kot pri vrhu

d – premer svedra

Z in y - eksponenta

f - podajanje [mm]

Poraba moči pri vrtanju

$$P_B = \frac{F_c \cdot v_c}{\eta \cdot 2} = \frac{2 \cdot M_c \cdot v_c}{\eta \cdot d}$$

$$v_c = \frac{\pi \cdot d \cdot n}{2}$$

F_c – glavna sila

P_B – moč [W]

v_c – rezalna hitrost [m/s]

d – premer obdelovanca

Predavanja za predmet

Odrezavanje I (3. letnik UNI)

Tehnologija odrezavanja (2. letnik VSŠ)

Odrezovalni postopek:

GREZENJE

KATEDRA ZA
MENEDŽMENT
OBDELOVALNIH
TEHNOLOGIJ

Laboratory za
odrezavanje

Grezenje...

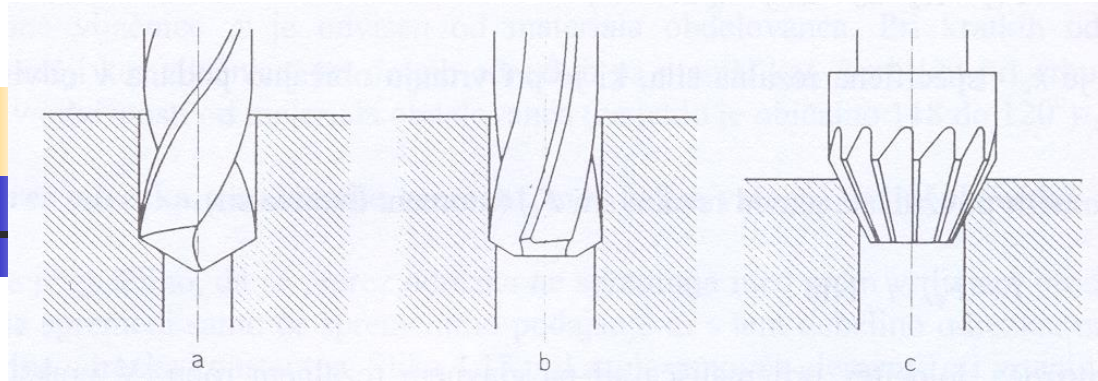
je širjenje že obstoječe izvrtine, ki je bila izdelana z vrtnjem ali nastala z litjem.

Ločimo: **Grobo grezenje** (brez posebnih zahtev po kakovosti izvrtine)

Fino grezenje (želimo natančno in bolj gladko površino izvrtine, posebnih zahtev po kakovosti izvrtine)

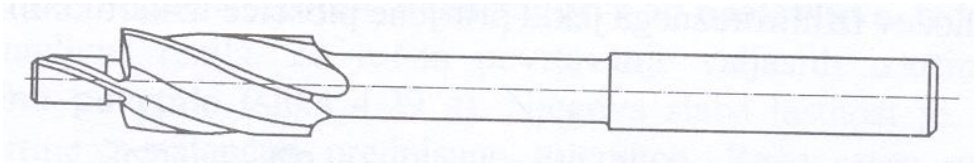
Oblikovno grezenje (valjasto izvrtino damo drugačno obliko – stopničasto, stožčasto)

Grezenje...

Načini grezenja

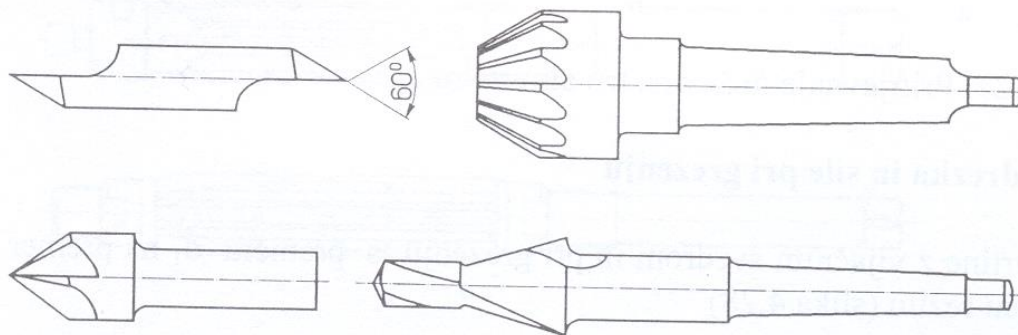
Poraba moči pri širjenju izvrtine

Vratno grezilo – vodilni čep za širjenje izvrtine za vijake s poglobljeno glavo

$$P_B = \frac{F_c \cdot v_c}{\eta \cdot 2} \cdot \frac{d + d_1}{d} = \frac{2 \cdot M_c \cdot v_c}{\eta \cdot d}$$

$$v_c = \frac{\pi \cdot n}{2} \cdot (d + d_1)$$

Stožčasta grezila

F_c – glavna sila

P_B – moč [W]

v_c – rezalna hitrost [m/s]

d – premer obdelovanca [mm]

d_1 – premer poprej izvrtane luknje [mm]

η – izkoristek stroja (od 0,65 – 0,95)

Predavanja za predmet

Odrezavanje I (3. letnik UNI)

Tehnologija odrezavanja (2. letnik VSŠ)

Odrezovalni postopek:

POVRTAVANJE

KATEDRA ZA
MENEĐMENT
OBDELOVALNIH
TEHNOLOGIJ

Laboratory za
odrezavanje

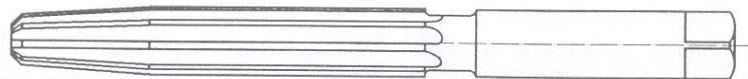

Povrtavanje...

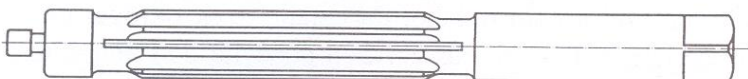
---

je **postopek** "finega grezenja" ki po natančnosti oblike in kvaliteti površine že sega v **področje fine obdelave**. Povrtavamo lahko izvrtine **valjaste** ali **stožčaste** oblike. S povrtavanjem odstranimo zelo tenko plast materiala od **0,1 do 1 mm**.

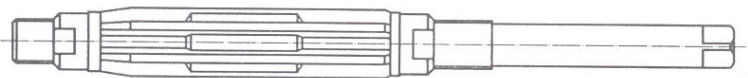
Povrtavanje...

a

b

c

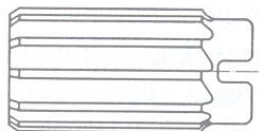
Ročna povrtala

Povrtala se precej razlikujejo po izvedbi. Lahko so:

- ročna
- strojna
- nenastavljiva
- nastavljiva

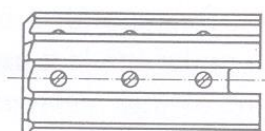
a

b

c

d

Strojna povrtala- krajši rezilni del

Predavanja za predmet

Odrezavanje I (3. letnik UNI)

Tehnologija odrezavanja (2. letnik VSŠ)

Odrezovalni postopek:

VREZOVANJE NAVOJEV

Prof. dr. **Janez KOPAČ**
Izr. prof. dr. **Mirko SOKOVIĆ**
Marko CEDILNIK, univ.dipl.inž.

KATEDRA ZA
MENEDŽMENT
OBDELOVALNIH
TEHNOLOGIJ

Laboratory za
odrezavanje

Vrezovanje navojev...

Navoje lahko izdelujemo z različnimi postopki. Pri večjih premerih jih lahko stružimo, frezamo ali brusimo. Pri manjših premerih (<10mm) lahko vrezujemo navoje le z vrezovalniki navojev. Vrezovanje navojev je v bistvu profilno povrtavanje – tu sta podajanje in globina rezanja nespremenljiva in je določena s profilom in korakom navoja.

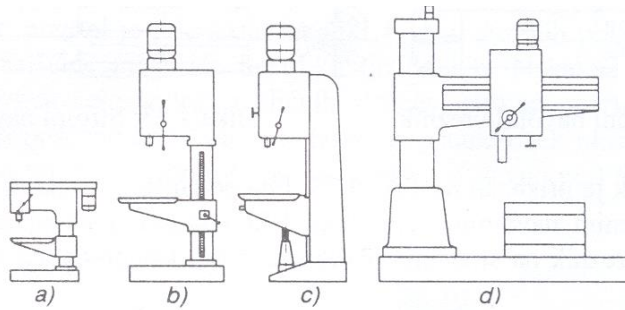
Stroji za izdelavo izvrtin...

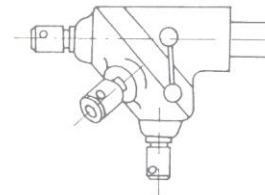
Glede na glavne dele in njihovo razmestitev ločimo:

- Ročne vrtalne stroje
  - Namizne vrtalne stroje
  - Stebrne vrtalne stroje
  - Vrtalne stroje s stojalom
  - Radialne vrtalne stroje
  - Revolverske vrtalne stroje
  - Večvretenske vrtalne stroje
  - Koordinatne vrtalne stroje
  - Vodoravne vrtalno frezalne stroje
  - CNC vrtalne stroje
- Osnovne vrste vrtalnih strojev
- Posebni vrtalni stroji

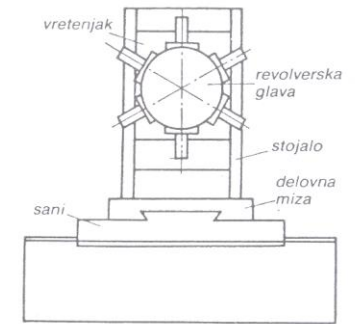
Stroji za izdelavo izvrtin...

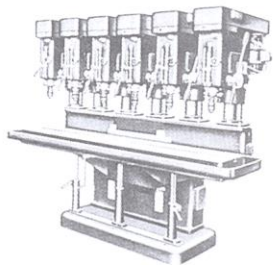
Vrste vrtilnih strojev
a - namizni, b - stebni, c - s stojalom, d - radialni

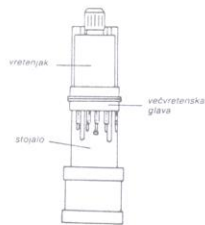
Revolverska glava na vrtilnem stroju

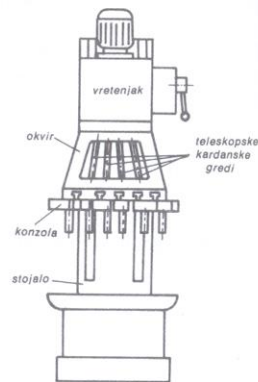
Specialni revolverski vrtilni stroj

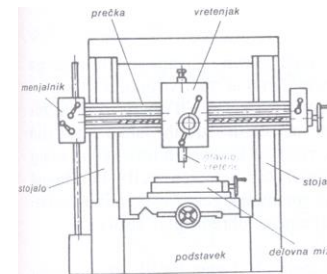
Vrstni vrtilni stroj

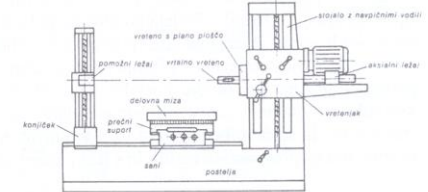
Vrtilni stroj z večvretensko glavo

Zglobni večvretenski vrtilni stroj

Koordinatni vrtilni stroj z dvema stojalom

Vodoravni vrtilno - frezalni stroj